„Dicţionar enciclopedic de artă medievală românească" de V. Drăguţ

Recent a apărut la Editura ştiinţifică şi enciclopedică o cuprinzătoare lucrare de tip enciclopedic, un instrument de informare generală asupra tezaurului de monumente feudale, mărturii ale existenţei şi spiritualităţii poporului român în lunga perioadă a sec. X—XIX.

Autorul ei, istoricul şi criticul de artă Vasile Drăguţ, specialist de notorietate în istoria artei medievale româneşti, a avut de întreprins o operă delicată avînd în vedere obiectul lucrării în discuţie care îl constituie analiza, cu mijloacele oferite de literatura de informare sintetică specifică dicţionarelor, a activităţii creatoare, de secole, a poporului nostru.

Alături de termenii specifici, statorniciţi în domeniul artelor, care vin să explice sensurile pentru a familiariza lectorul neavizat cu întreaga terminologie şi problematică artistică, dicţionarul enciclopedic înmănunchează, în cele 1300 articole de diferite proporţii şi pe categorii, nume de oraşe cu atestări documentare care vorbesc despre vechimea lor, nume de creatori din lungul proces artistic de la arta tradiţională pînă la arta brâncovenească, monumente arhitectonice şi artistice medievale de pe întreg teritoriul României.

Prin explicarea unora dintre termeni, care la prima vedere nu ar mai avea nevoie de lămuriri suplimentare, precum *arc, tîmplă, pridvor, arhitectură* ş.a., autorul introduce cititorul, şi o face cu succes, în atmosfera epocii medievale, insistînd asupra dezvoltării evolutive a fenomenului artistic la români, „descifrarea" termenului de arhitectură, bogat reprezentat în carte, fiind concepută ca o micromonografie a arhitecturii noastre în desfăşurarea ei istorică şi variat tipologică de la fortificaţiile medievale (ca cele de la Biharia şi Cenad) şi monumentele religioase, care au marcat procesul de cristalizare a artei feudale, la curţile domneşti şi boiereşti din vremea lui Mircea şi Matei Basarab sau la palatele brâncoveneşti.

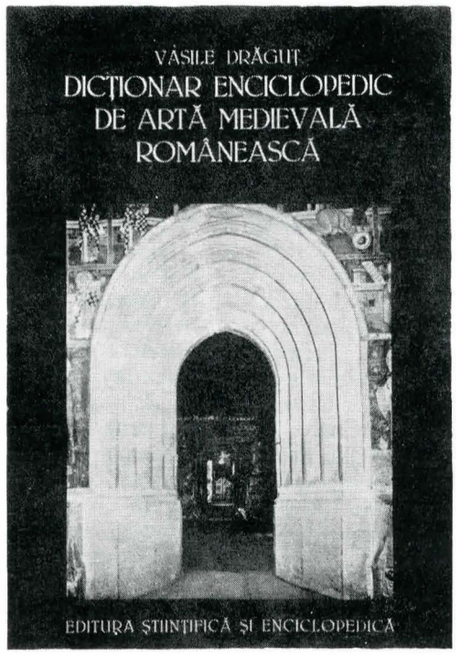

Descrierea însăşi nu este prin excelenţă expozitivă, consideraţiile şi aprecierile privind locul şi însemnătatea unora dintre monumente în istoria arhitecturii româneşti ne fac să înţelegem preocuparea autorului pentru scoaterea în evidenţă a valorilor artistice, a singularităţii monumentelor, bucurîndu-se de atenţia domniei sale şi monumente mai puţin cunoscute sau care nu au intrat pînă acum în activitatea cercetătorilor.

Dintre aceste consideraţii se detaşează cele asupra artei de a construi în lemn la români, cu exemplificări inspirate ale unor monumente de o excepţională frumuseţe din Maramureş. Autorul supune atenţiei permanentele legături spirituale ale tuturor românilor, influenţele exercitate de arhitectura din Ţara Românească asupra celei din Moldova precum şi asupra celei din Transilvania, cu configuraţia ei complexă marcată de fortificarea oraşelor şi satelor transilvănene cu centuri de ziduri şi turnuri sau cetăţi ţărăneşti în mijlocul cărora se înălţau puternice biserici.

Monumentele puse în discuţie le înfăţişează sub aspectele multiple ale originalităţii soluţiilor compoziţiilor arhitecturale, ornamenticii, ale influenţelor străine altoite pe fondul autohton.

Prezentarea vocilor dicţionarului este întregită de bogatul şi variatul material iconografic cuprinzînd planuri de monumente, desene artistice, fotografii ş.a., ilustrarea detaliilor atrăgînd atenţia asupra elementelor arhitectonice şi artistice deosebite.

Acest dicţionar tematic, primul de acest gen din ţara noastră, apărut într-o editură de prestigiu, se adresează nu numai specialiştilor dar şi altor categorii de cititori.

ELISABETA ANCUŢA-RUŞINARU

Monumente germane oglindite în două publicaţii

Düsseldorf. Centrul oraşului. Listă de monumente. Köln, Rheinland Verlag, 1975. 96 pag., il., hartă.

Volumul prezintă lista celor mai importante monumente din Düsseldorf, clasate într-o ordine ce ar putea ajuta la o ulterioară clasificare a monumentelor în general. Lista este deschisă de monumentele bisericeşti care cuprind: biserici, mănăstiri, capele. În clasa monumentelor laice sînt trecute castele, palate, clădiri guvernamentale, de justiţie, de artă, cultură, ştiinţă, locuinţe şi străzi mai deosebite. Ilustraţia bogată ca şi lista judicios alcătuită fac din lucrare un preţios îndreptar pentru cei ce studiază arhitectura vechiului şi noului Düsseldorf.

Xanten. Köln, Rheinland Verlag, 1975. 164 pag., il., hărţi.

Volumul dedicat oraşului Xanten de către Landeskonservator Rheinland prezintă un oraş model, după exemplul căruia ar trebui să fie construite şi celelalte oraşe ale Europei, în primul rînd în ceea ce priveşte armonia dintre arhitectura veche şi cea nouă. Cele mai vechi vestigii arhitectonice ale oraşului, aflat în regiunea renană, datează din sec. IV e.n. Oraşul comercial de tip feudal s-a dezvoltat în împrejurimile mănăstirii fortificate pînă în secolul al XVI-lea, cînd Rinul îşi caută o altă albie la est de oraş. Farmecul oraşului s-a păstrat însă pînă în zilele noastre graţie arhitecturii grandioase a străzilor şi bisericilor. Restaurarea în centrul fortificat a fost terminată şi s-a început şi în împrejurimi. Structura actuală a străzilor corespunde aproape exact cu cea din evul mediu. Oraşul-model va fi construit ţinîndu-se seama de cel din evul mediu; parcul arheologic se va înălţa pe Ulpia Traiana romană şi în centrul de recreare. Volumul pune la dispoziţia celui interesat un bogat material legat de numeroasele probleme pe care le ridică construirea noului oraş. Numeroase ilustraţii, multe color, planuri şi hărţi întregesc imaginea oraşului-model Xanten.

NICOLAE N. RĂDULESCU

Meridiane

— În luna aprilie a anului trecut, la Bamberg a avut loc un colocviu cu tema „Domul din Bamberg şi ornamentarea sa plastică pînă la jumătatea secolului al XIII-lea". (Kunstchronik, 12/1975).

— Între 13 şi 17 septembrie 1976 a avut loc cea de-a 15-a întîlnire a istoricilor de artă germani. Lucrările au fost împărţite în cadrul unor secţiuni dintre care menţionăm: Arhitectura din sec. XI—XIII, Arhitectura cinquecentoului, Arta din sec XI—XIII, Mozaicuri veneţiene, Probleme ale goticului tîrziu în Germania, Arhitectura germană din sec. XVII—XVIII în spaţiul catolic, Despre dreptul de reproducere a monumentelor de artă şi istorice, Monumentele din München, Arhitectura monumentelor de artă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. (Kunstchronik, 11/1975).

— În luna mai 1975 la Rothenburg, unul din cele 5 oraşe-pilot germane, în cadrul anului european al patrimoniului arhitectural, s-a desfăşurat a 4-a Adunare generală a Consiliului internaţional pentru monumente şi locuri istorice (ICOMOS). Fondat în 1965 sub auspiciile UNESCO-ului, dar fără a fi finanţat de ea, ICOMOS se autofinanţează prin cotizaţii sau donaţii. Primele zile ale Adunării au fost consacrate unor chestiuni organizatorice. A fost ales ca preşedinte dl. Raymond

https://biblioteca-digitala.ro

Lemaire din Belgia. După o discuție pe marginea conservării patrimoniului micilor orașe istorice, a fost scoasă în evidență rapida degradare a patrimoniului cultural care în ultimii 25 de ani a suferit mai mult decît a suferit în cîteva secole înainte. S-a subliniat faptul că în momentul de față nu este vorba să se repare în primul rînd ceea ce timpul a stricat, ci să se ia drastice măsuri pe plan național pentru protejarea monumentelor. (Chronique culturelle, 7/1975).

— Medalia de aur a Europei pentru monumente istorice a fost atribuită pentru anul 1974 orașelor Colmar (Franța) și Svaneke (Danemarca). Colmar a salvat și a pus în valoare un vechi cartier istoric, adaptîndu-l nevoilor timpului nostru. Svaneke a reușit să păstreze fizionomia istorică a orașului. Medaliile au fost decernate în cursul verii anului 1975. (Chronique culturelle, 9/1975).

— Restauratori polonezi au început lucrul la castelul Bruhl în apropiere de Bonn. După restaurarea acoperișului se continuă cu cea a picturilor. Lucrările au durat pînă în vara anului 1976. (Chronique culturelle, 12/1975).

— În vederea salvării vechiului Mohendjodaro, care este amenințat cu eroziunea fluvială, Comisia germană a UNESCO și cea germano-pakistaneză de la Hamburg au lansat un apel la care au răspuns atît guvernul pakistanez cît și cel german. (Chronique culturelle, 1/1976).

— Grație unei grandioase lucrări de restaurare, o nouă serie de încăperi, reconstituite în starea lor de origine, au fost redate spre vizitare publicului iubitor de a admira frumusețile vestitului Versailles. Printre alte încăperi au fost restaurate: apartamentul doamnei de Maintenon, cel al regelui, camera reginei, salonul nobililor reginei, apartamentul delfinului, camera doamnei Victoire, Petit Trianon. (Bolaffi Arte, 52/1975).

— Ministerul Culturii din Franța a înscris pe lista monumentelor istorice o serie de edificii din sec. XIX—XX. Printre acestea menționăm: Petit Palais, magazinul Printemps, spitalul Lariboisiere, Gara de Nord, Bursa de comerț, biserica Saint Cristoph de Javel, cîteva vile particulare. (Bolaffi Arte, 52/1975).

— Facultatea de arhitectură a Universității din Sao Paolo, în colaborare cu Direcția patrimoniului istoric și artistic național din Ministerul Educației Naționale, a organizat un curs de protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural. Un curs postuniversitar de 6 luni a fost organizat de asemenea pentru arhitecții care au dorit să se înscrie sau au fost trimiși pe cale oficială. S-a studiat posibilitatea introducerii unor cursuri despre amenajarea și protejarea mediului cultural înțeles într-un sens unitar: patrimoniu și urbanism modern, integrarea locuinței și monumentului în peisaj, echipamentele culturale ale colectivităților umane etc. Un astfel de proiect de învățămînt va necesita investiții, în ceea ce privește cercetarea și documentarea, și o perfectă colaborare internațională (ICOM News, 1/1975).

— Austria, Belgia, Cipru, R.F. Germania, Franța, Italia, Luxemburg, Malta, Elveția, Anglia, Vaticanul și Spania au aderat la Convenția Consiliului Europei pentru protejarea locurilor de interes arheologic și lupta contra săpăturilor clandestine. Convenția prevede ca orice săpătură arheologică să fie supusă în prealabil unei aprobări și ca rezultatele obținute să fie controlate. În felul acesta se prevede o limitare a traficului ilicit de bunuri arheologice. (Espagne culturelle, 25/1975).

— 218 monumente istorico-artistice sînt în curs de restaurare în Spania. Printre acestea figurează 10 catedrale, din cele 100 existente, 18 mănăstiri, 18 biserici, 16 alte monumente. Patrimoniul cultural spaniol numără peste 3 000 de monumente declarate. (Espagne culturelle, 39/1975).

— În Soria, din Spania, una din provinciile cu un mare număr de monumente arheologice și artistice, au fost descoperite două necropole medievale, un sat celtic, o vilă romană, un edificiu public roman. (Espagne culturelle, 44/1976).

— Castelul fortăreață Alcazar din Segovia, distrus în 1862 de un mare incendiu și reconstruit începînd cu anul 1882, a fost restaurat așa cum era în prima jumătate a secolului trecut grație imaginilor și notelor de la acea dată, lăsate de artistul și istoriograful madrilen Jose Maria Avrial Flores, directorul Școlii de arte nobile sosit la Segovia în 1837. (Espagne culturelle, 45/1976).

— La Palatul de Cristal din Madrid a fost organizată expoziția dedicată anului european al patrimoniului arhitectonic. Au fost prezentate săpăturile arheologice cu rezultatele lor, consolidarea necropolelor, restaurarea ansamblurilor artistice ale vechilor cartiere, piețe și mănăstiri, transferarea și conservarea monumentelor, reconstituirea celor dispărute, întreținerea peisajelor rurale. Palatul de Cristal însuși este un concludent exemplu de felul cum se poate restaura un monument. (Espagne culturelle, 45/1976).

— Serviciul istoric al Comisiei culturii și ordinului oficial al arhitecților din Madrid a organizat, în cursul anului 1976, o serie de expoziții ale monumentelor naționale. Prima expoziție, cu 22 de panouri a prezentat monumentele din Guadalajara. Următoarele expoziții au înfățișat publicului vizitator fotografii cu aspecte ale monumentelor din Burgos, Cuenca, Santander, Segovia, Toledo, Valladolid, Madrid. (Espagne culturelle, 46/1976).

— În anul 1973 a avut loc în Italia un seminar asupra artei romanice din Lombardia. Comunicările au fost reunite într-un volum cu titlul „Romanicul", publicat de Institutul de istoria artei lombarde din Milano. Dintre acestea sînt de remarcat comunicările despre: critica istorică a adjectivului romanic, reprezentarea artistică în epoca romanică și legătura cu iconografia, raporturile dintre arhitectură și slujbă în bisericile din Lombardia, Cluny, picturile murale din mănăstirea Lambach din Austria, influența artiștilor lombarzi în Catalonia, picturile cupolei baptisterului din Parma, relațiile liguro-provensale, precum și despre influența lombardă în Ungaria, în domeniul artei.

— La Paris a apărut în 1975 volumul semnat de Ch. Seymour cu privire la catedrala Notre-Dame din Noyon în secolul al XII-lea. Foarte interesante sînt capitolele privitoare la sculptura catedralei.

— Studiul lui Cord Meckseper din „Omagiu lui Hans Wentzel" (volum apărut la Berlin în 1975) se ocupă de arhitectura castelelor franceze și influența ei în Europa Centrală în secolul al XIII-lea, conținînd numeroase ilustrații și planuri.

— La Moscova în editura Iscustvo a apărut în 1975 cartea lui V.N. Lazarev „Vechi mozaicuri și fresce ruse din secolele XI—XV", constituind prima expunere sistematică în legătură cu pictura murală din evul mediu rus. Numeroase ilustrații de bună calitate, o bogată și documentată bibliografie, note și comentarii minuțios și științific argumentate.

— Volumul „Pictura veche de la Tver", apărut la Moscova în editura Iscustvo în 1975, prezintă într-un studiu de 48 de pagini pictura mai puțin cunoscută executată de reprezentanții școlii din Tver la sfîrșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea.

— Hans Joachim Sachse semnează volumul „Acoperișuri, plafoane și bolți — despre istoria arhitecturii baroce în Germania meridională", apărut la Berlin în 1975. Autorul se interesează mai mult de arhitectura religioasă a secolului al XVIII-lea din sudul Germaniei, decît de evoluția formelor arhitecturale în general în epoca respectivă.

— Președintele Franței Valéry Giscard d'Estaing a dispus să se ia măsuri pentru păstrarea numelor locurilor publice care fac parte din patrimoniul național al Franței, întrucît se semnalează continuu dispariția numelor străzilor, piețelor și în general ale locurilor publice care țin de însăși istoria țării. (Gazette des Beaux Arts, 1285/1976).

— În Cahiers de la ligue urbaine et rurale nr. 2/1975, X. de Christen precizează criteriile conform cărora se poate stabili o listă a edificiilor moderne demne de a fi înscrise în inventarul monumentelor istorice: edificiile legate de istorie prin arhitectură sau prin persoana care le-a locuit, ansamblurile arhitectonice tipice pentru o anumită epocă, operele excepționale prin originalitatea lor, unele imitații reușite sau caracteristice.

— Săpăturile arheologice executate la fundamentul bisericii Gross Martin din Köln au dus la constatarea că aceasta a fost construită deasupra unui edificiu din epoca romanică. Au fost descoperite de asemenea 5 sanctuare succesive, cel mai vechi datînd din secolul al IX-lea, urmînd să fie scoase la iveală și vestigiile bisericii din epoca merovingiană. (Kunst în Köln, 9/1975).

— În cadrul celei de-a 15-a întîlniri europene a patrimoniului arhitectonic, care a avut loc în 1975 la Bruges, s-a organizat un congres pe tema „Reînnoirea centrului istoric al orașului". Pe tema patrimoniului arhitectonic european la Bruges au fost deschise și numeroase expoziții organizate de cîteva din marile orașe europene. (Bolaffi Arte, 49/1975).

— La Paris, cu prilejul Anului european al patrimoniului arhitectonic, au fost deschise 2 expoziții dedicate arhitecturii pariziene din secolul al XIX-lea și aspectelor arhitecturii rurale din regiunea pariziană. (Bolaffi Arte, 48/1975); în 1975 a putut fi admirată tot la Paris expoziția „Orașe artistice, orașe istorice și sate tradiționale", organizată cu același prilej. Fotografii, fragmente de monumente, documente, obiecte tipice și tradiționale ilustrau munca de recuperare, conservare și restaurare din numeroase centre urbane franceze. Printre cele remarcate se numărau: Strasbourg, Caen, Auxerre, Chartres, Rouen, Lille, orașe care vor figura într-o expoziție internațională. (Bolaffi Arte, 48/1975).

— Orașele engleze propuse spre a fi studiate în vederea restaurării principalelor monumente artistice și istorice sînt: Chester, Edinburgh, Poole. (Bolaffi Arte, 51/1975).

NICOLAE N. RĂDULESCU

https://biblioteca-digitala.ro